

Yrd. Doç. Dr. Hediye ERGİN

TÜRK VE ALMAN HUKUKUNDA
İŞ SÖZLEŞMESİNİN SAĞLIK NEDENİYLE
SONA ERMESİ

Beta

Yayın No : 2235
Hukuk Dizisi : 1056

1. Baskı – Ekim 2009 - İSTANBUL

ISBN 978 - 605 - 377 - 153 - 1

Copyright© Bu kitabın bu basısının Türkiye'deki yayın hakları BETA Basım Yayım Dağıtım A.Ş.'ye aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Dizgi : Beta Basım A.Ş.
Baskı - Cilt : Yazın Basım Yayın Matbaacılık Trz. Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 12028)
Çiftelavuzlar Caddesi Maltepe Mh. Prestij İş Merkezi No: 27/806 K: 9
Zeytinburnu/İstanbul (0-212) 565 01 22 - (0-212) 565 02 55
Kapak Tasarım : Gülgonca Çarpık

Beta BASIM YAYIM DAĞITIM A.Ş.
Himaye-i Etfal Sokak Talas Han No. 13-15
Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel : (0-212) 511 54 32 - 519 01 77
Fax: (0-212) 511 36 50
www.betayayincilik.com

*Sevgili Anneme, Babama
ve
Ođlum Tuna'ya*

ÖNSÖZ

İş görme, işçinin iş sözleşmesinden kaynaklanan temel borcudur. Şahsi olarak yerine getirilmesi gereken bu borcun gerektiği gibi ifa edilebilmesi, işçinin bedenen ve ruhen sağlıklı olmasına bağlıdır. İşçinin sağlık sorunları eskiden beri çalışma yaşamının önemli konuları arasında yer almıştır. Ancak sanayi devriminin başlangıcıyla birlikte, konunun giderek önem kazandığı görülmektedir. İş hukukunda sağlık nedenlerinin yol açtığı sorunlar son derece geniş ve çok yönlüdür. Bu kitapta ise sadece iş sözleşmesinin sağlık nedenleriyle sona ermesi konusu incelenmiştir. Çalışmamızın ağırlıklı noktasını, iş sözleşmesinin sağlık nedeniyle feshi ve bununla bağlantılı olarak uygulamada karşılaşılan sorunlar oluşturmaktadır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun işçinin derhal fesih hakkını düzenleyen 24. maddesinin I. bendinde "*Sağlık sebepleri*" ifadesi, yine işverenin derhal fesih hakkını düzenleyen 25. maddesinin I. bendinde "*Sağlık sebepleri*" ifadesi kullanıldığından, kitabımızın başlığı *İş Sözleşmesinin Sağlık Nedenleriyle Sona Ermesi* olarak belirlenmiştir. İş Kanunu'nun m.24/I ve m.25/I hükümlerinde hastalık olmamakla birlikte, hastalıkla aynı sonuca, yani işgöremezliğe yol açan işçinin alkol alması, hamilelik ve kaza nedeniyle işe devamsızlığı gibi haller de fesih sebebi olarak düzenlenmiş olup, inceleme konularımız arasında yer almaktadır.

İş güvencesi sisteminin yürürlüğe girmesinden sonra, sağlık sorunları işçinin hem davranışlarından hem de verimsizliğinden kaynaklanan geçerli fesih nedeni olabilmektedir. İş Kanunu'nun 18. maddesi kapsamında gerek kısa süren sık hastalanma, gerek uzun süren hastalık fesih için geçerli neden oluşturduğu gibi, işçinin hastalığı sırasındaki tutumu da davranışlardan kaynaklanan fesih nedeni olabilmektedir. İşçinin sağlık sorunları çerçevesinde haklı ve geçerli fesih nedenlerinin örtüştüğü durumlar ortaya çıkabilmekte; bu da ne zaman haklı feshin ne zaman geçerli feshin söz konusu olacağına saptanmasında sorunlara yol açmaktadır. Bu kitapta sağlık nedenlerine ilişkin haklı-geçerli neden ayrımında kullanılan ölçütler de ele alınmıştır. Kitabın hazırlanmasında, 2009 yılı Ekim ayına kadar olan Türk ve Alman hukukunda yayımlanmış konuyla ilgili öğreti görüşlerinden ve yargı kararlarından yararlanılmıştır.

Türk ve Alman hukukunda karşılaştırmalı incelemeyi içeren bu çalışmanın kaynak araştırmalarının bir bölümü Alman Akademik Değişim Servisi'nden (DAAD) alınan Araştırma Bursu ile Almanya Passau Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma süresi içinde rahat bir çalışma ortamı

sağladığı için, Sayın Prof. Dr. Markus Stoffels'e teşekkür etmek isterim. Ayrıca akademik kariyerimde büyük emeği geçen, bana iş hukukunu sevdiren ve bu alanda akademik çalışma yapmaya yönlendiren değerli hocam Prof. Dr. Sarper SÜZEK'e; akademik çalışmalarında hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, sonsuz hoşgörü sahibi sevgili hocam Prof. Dr. Ali Rıza OKUR'a, şükran borçluyum.

Bu kitabın dizgi ve sayfa düzenlemesini yapan Sayın Feridun KILINÇ'a ve Sayın Hediye GÜMEN'e, kapağını tasarlayan Sayın Gülgonca ÇARPIK'a ve basım yayımı mümkün olan en kısa sürede gerçekleştiren Beta Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.'nin değerli yöneticisi Sayın Seyhan SATAR'a teşekkürlerimi sunarım.

Ekim 2009, Anadoluhisarı

Hediye ERGİN

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	XVII
-------------------	------

§ 1. GİRİŞ	1
A. Konunun Önemi.....	1
B. Konunun Sunulması	2

BİRİNCİ BÖLÜM

HASTALIK KAVRAMI VE İŞ İLİŞKİSİNİN KURULMASINA ETKİSİ

§ 2. HASTALIK KAVRAMI VE SINIRLANDIRILMASI	5
A. Genel Olarak	5
B. Tıbbi Anlamda Hastalık Kavramı	6
C. İş Hukukunda Hastalık Kavramı	7
I. Hastalık ve İşgöremezlik	7
II. Kısmi İşgöremezlik	10
III. Çalışmaya Alıştırma	11
IV. Tekrar Eden Hastalık	11
V. Hastalığın Teşhisi	12
VI. Tıbbi Bakım ve Rehabilitasyon	13
D. Hastalığa Benzeyen Diğer Durumlar	14
I. Sürekli İşgöremezlik	14
II. Çalışma Gücü Kaybı.....	14
III. Alkolizm ve Uyuşturucu Madde Bağımlılığı	15
1. Alkolizm	15
2. Uyuşturucu Madde Bağımlılığı	16
IV. Nikotin Bağımlılığı	17
1. Aktif İçicilik	17
2. Pasif İçicilik	17
V. Şans Oyunu Oynama Bağımlılığı	18
VI. İnternet Bağımlılığı.....	18

VII. Hastalık Mikrobu Taşıyıcılığı	19
VIII. Hamilelik	19
IX. Malullük - Bunama	19
X. Doktor Muayenesi	20
§ 3. HASTA İŞÇİYLE İŞ İLİŞKİSİNİN KURULMASI	21
A. Türk Hukukunda	21
I. İş İlişkisinin Kurulması	21
1. İşverenin Soru Sorma Hakkı.....	21
a) Genel Olarak	21
b) Bulaşıcı Hastalık	23
c) Hamilelik	25
d) HIV Enfeksiyonu	26
2. İşçinin Bilgi Verme Yükümlülüğü	28
3. İşe Almada İşçilerin Muayeneye Tabi Tutulmaları.....	28
4. İş Görüşmeleri Sırasındaki Ayrımcılık Yasağı	32
II. İş Sözleşmesinin İptali	33
1. İptal Nedenleri	33
a) Hata	34
b) Hile	34
2. İptalin İleri Sürülmesi	35
B. Alman Hukukunda.....	36
I. İş İlişkisinin Kurulması	36
1. İşçinin Bilgi Verme Yükümlülüğü	36
2. İşverenin Soru Sorma Hakkı.....	38
3. İşe Alma Görüşmeleri Esnasındaki Ayrımcılık ve Tazminat Talebi	40
4. Ayrık Durumlar (Özel Haller)	42
a) AIDS Enfeksiyonu	42
b) Hamilelik	42
c) Transseksüellik	44
d) Malullük (Ağır Engellilik)	45
e) Sigara İçme Alışkanlığı.....	46
5. İşe Almada Sağlık Muayenesi	46
6. İşe Başlamadan Önceki Hastalık	47
a) Genel Olarak	47
b) Ücret Ödemeye Devam Edilmesi	48
II. İş Sözleşmesinin İptali	48

1. Genel İlkeler	48
2. İptal Nedenleri	49
a) Hata	49
b) Hile	50
3. İptalin İleri Sürülmesi.....	51

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA İŞ SÖZLEŞMESİNİN SAĞLIK NEDENİYLE FESHİ

§ 4. SAĞLIK NEDENİYLE FESHE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER	53
A. Borçlar Kanunu	53
B. 4857 Sayılı İş Kanunu	53
C. Basın İş Kanunu	54
D. Deniz İş Kanunu	55
§ 5. İŞ SÖZLEŞMESİNİN SAĞLIK NEDENİYLE BİLDİRİMLİ FESHİ	55
A. Borçlar Kanununda	55
B. İş Kanununda	56
I. İş Güvencesi Kapsamında Olmayan İşçiler Açısından Bildirimli Fesih.....	56
1. Genel Olarak	56
2. Bildirimli Fesih.....	57
a) Hastalık Esnasında İhbar Önellerinin İşlememesi	57
b) İstirahat Süresinde Gerçekleşen Haklardan İşçinin Yararlanması	60
c) Askı Süresinde Haklı Nedenle Fesih.....	62
d) Peşin Ödeme İle Fesih	64
3. Feshin Hukuki Sonuçları	65
a) İhbar Tazminatı Ödenmesi.....	65
b) Kötüniyet Tazminatı Ödenmesi	66
II. İş Güvencesi Kapsamındaki İşçiler Açısından Bildirimli Fesih ..70	
1. İş Güvencesinin Kapsamı	70
a) İş Sözleşmesinin İş Kanunu veya Basın İş Kanununa Tabi Olması	71
b) İş Sözleşmesinin Belirsiz Süreli Olması	72
c) 30 veya Daha Fazla İşçi Çalıştırılan Bir İşyeri Olması ..73	
d) İşçinin Altı Aylık Kıdeminin Bulunması	75
e) İşveren Vekili Statüsünde Olmamak	76
2. Geçerli Fesih Nedenleri.....	77

a) Genel Olarak	77
b) İşçinin Yetersizliği Nedeniyle Fesih.....	79
aa) Genel Olarak	79
bb) Uzun Süreli Hastalık	81
cc) Sık Hastalanma	86
c) İşçinin Davranışları Nedeniyle Fesih	88
3. Fesih İçin Geçerli Sayılmayan Nedenler	90
4. Haklı Neden - Geçerli Neden Ayrımı	92
5. Feshin Son Çare Olması İlkesi	96
6. Feshin Hukuki Sonuçları	98
a) İşçinin İşe İade Talebi	98
b) İşçinin İşverence İşe Başlatılmaması	100
aa) İşe Başlatılmama İle İş İlişkisinin Sona Ermesi, İhbar ve Kıdem Tazminatı Ödenmesi	100
bb) İş Güvencesi Tazminatı	101
cc) Boşta Geçen Sürelere İlişkin Ücretin Ödenmesi.....	103
C. Basın İş Kanununda Bildirimli Fesih	104
D. Deniz İş Kanununda Bildirimli Fesih	105
§ 6. İŞ SÖZLEŞMESİNİN SAĞLIK NEDENİYLE HAKLI FESHİ	105
A. İşverenin Sağlık Nedeniyle Haklı Feshi	105
I. Borçlar Kanununda İşveren Açısından Haklı Fesih Nedenleri .	105
II. İş Kanununda İşveren Açısından Haklı Fesih Nedenleri	106
1. Genel Olarak	106
2. İşçinin Kasten ya da Derli Toplu Olmayan Yaşayışından yahut İçkiye Düşkünlüğünden Doğacak Bir Hastalığa veya Sakatlığa Uğraması.....	107
a) İşçinin Kendi Kastı İle Hastalanması	107
b) İşçinin Derli Toplu Olmayan Yaşayışı Sonucu Hastalanması.....	109
c) İşçinin İçkiye Düşkünlüğünden Dolayı Hastalanması.....	110
d) İşçinin Devamsızlığının Belirli Bir Süreyi Aşması	115
3. İşçinin Tedavi Edilemeyecek Bir Hastalığa Tutulması	116
a) Hastalığın Tedavi Edilemeyecek Nitelikte Bulunması ..	116
b) İşçinin İşyerinde Çalışmasının Sakıncalı Olması	118
c) Sağlık Kurulunun Tespiti.....	120
4. İşçinin İş Kanunu'nun Madde 25/I-(a) Alt Bendinde Sayılan Nedenler Dışındaki Hastalığı	121
a) İşçinin Hamileliği ve Doğum Yapması.....	121

b) İşçinin Kusuru Dışında Hastalanması veya Kazaya Uğraması	123
5. İşçinin İşe Alınması Sırasında Hastalığı Hakkında Doğru Bilgi Vermeyerek İşvereni Yanıltması	127
6. İşçinin Hastalığı Esnasında Doğruluk ve Bağlılığa Uymayan Davranışlarda Bulunması	128
7. Hastalığın İşe Devamsızlığı Haklı Kılması	130
a) Genel Olarak	130
b) Hastalığın İşverene Bildirilmesi	131
c) Hastalığın İspatı.....	135
III. Basın İş Kanununda İşveren Açısından Haklı Fesih Nedenleri ..	138
IV. Deniz İş Kanununda İşveren Açısından Haklı Fesih Nedenleri ..	139
1. Hastalığın Gemide Çalışmaya Engel Olması	140
2. Hastalığın Süreklilik Taşınması	141
B. İşçi Açısından Sağlık Nedeniyle Haklı Fesih	142
I. İş Kanununda İşçi Açısından Sağlık Nedeniyle Haklı Fesih	142
1. Genel Olarak	142
2. İşin İşçinin Sağlığı İçin Tehlikeli Olması	143
3. İşverenin veya Başka Bir İşçinin Hastalığı	150
a) İşverenin veya Diğer Çalışma Arkadaşlarının Bulaşıcı Hastalığı.....	150
b) İşverenin veya Diğer Çalışma Arkadaşlarının İşçinin İşi İle Bağdaşmayacak Bir Hastalığa Yakalanmaları	155
4. İş Sağlığı ve İş Güvenliği Önlemlerinin Alınmaması.....	160
II. Basın İş Kanununda Gazeteci Açısından Sağlık Nedeniyle Haklı Fesih.....	164
III. Deniz İş Kanununda Gemi Adamı Açısından Sağlık Nedeniyle Haklı Fesih.....	165
C. Sağlık Nedeniyle Fesih Hakkının Kullanılma Süresi	165
I. Borçlar Kanununda	166
II. İş Kanununda	166
1. Genel Olarak	166
2. Sağlık Nedeniyle Fesih.....	167
III. Basın İş Kanununda	168
IV. Deniz İş Kanununda.....	168
D. Sağlık Nedeniyle Feshin Hukuki Sonuçları	169
I. Kıdem Tazminatı Ödenmesi	169
1. İş Kanununda	169
a) Kıdem Tazminatına Hak Kazandıran Haller	169

aa) İşveren Tarafından Yapılan Fesih	169
bb) İşçi Tarafından Yapılan Fesih.....	172
b) İşçinin Kıdem Süresi	173
aa) Kıdem Süresinin Başlangıcı ve Sonu	173
bb) Askı Sürelerinin Kıdeme Etkisi	174
cc) Aynı İşverenin Bir veya Değişik İşyerlerinde Devamlı veya Fasıllı Olarak Geçirilen Süreler	177
dd) Önceki Çalışmanın Kıdem Tazminatına Hak Kazandırmayan Bir Nedenle Sona Ermesi	178
c) Kıdem Tazminatının Hesaplanması	178
d) Kıdem Tazminatının Ödenmesi	179
2. Basın İş Kanununda.....	179
a) Kıdem Tazminatına Hak Kazandıran Haller	179
aa) İşveren Tarafından Yapılan Fesih	179
bb) Gazeteci Tarafından Yapılan Fesih.....	180
cc) Gazetecinin Ölümü	181
b) Gazetecinin Kıdem Süresi	182
c) Kıdem Tazminatının Hesaplanması	184
d) Kıdem Tazminatının Ödenmesi	185
3. Deniz İş Kanununda.....	185
a) Kıdem Tazminatına Hak Kazandıran Haller	185
aa) İşveren Tarafından Yapılan Fesih	186
bb) Gemi Adamı Tarafından Yapılan Fesih.....	186
b) Gemi Adamının Kıdem Süresi	187
c) Kıdem Tazminatının Hesaplanması	188
d) Kıdem Tazminatının Ödenmesi	188
II. İşsizlik Ödeneği Verilmesi	189
1. İşsizlik Ödeneğine Hak Kazandıran Haller	189
2. İşsizlik Ödeneğinin Miktarı ve Ödenme Süresi	190

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALMAN HUKUKUNDA İŞ SÖZLEŞMESİNİN SAĞLIK NEDENİYLE FESHİ

§ 7. SAĞLIK NEDENİYLE FESHE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER	193
A. Feshe Karşı Koruma Kanunu	193
B. Genel Eşit Davranma Kanunu	196
§ 8. İŞ SÖZLEŞMESİNİN HASTALIK NEDENİYLE BİLDİRİMLİ FESHİ	199
A. Genel Olarak	199
B. Şekilsel Fesih Sınırlamaları	200

I.	İşçi Temsilciliğinin Onayının Alınması	200
1.	Genel Olarak	200
2.	Sık Sık Hastalanma Nedeniyle Fesihte	202
3.	Uzun Süren Hastalık Nedeniyle Fesihte	203
4.	Çalışma Gücünde Azalma Nedeniyle Fesihte.....	204
5.	Sahte Hastalık Şüphesinde.....	204
6.	Bildirim Yükümlülüğünün İhlalinde	205
II.	Feshi İhbar Önellerine Uyulması	205
C.	Federal İş Mahkemesinin Uyguladığı İlkeler	206
I.	Genel Olarak	206
II.	İşverenin Bilgi Alma Yükümlülüğü	207
III.	İşçinin Bilgi Verme Yükümlülüğü	207
IV.	Uzun Süren Hastalık ile Kısa Süreli Sık Hastalığın Ayırt Edilmesi	208
V.	Hastalığın Değerlendirilme Zamanı	209
VI.	Üç Aşamalı Kontrol.....	210
VII.	Hasta İşçiyi Başka Bir İşyerine Nakletme	210
D.	Sık Sık Hastalanmalar	211
I.	İşçinin Sağlık Durumu Konusundaki Olumsuz Tahmin	211
II.	İşletmesel Menfaatlerin Zarar Görmesi	214
1.	İşletmesel Faaliyetin Aksaması	215
2.	Ekonomik Yük	215
III.	Menfaatlerin Denkleştirilmesi	217
E.	Uzun Süreli Hastalıklar	218
I.	İşçinin Sağlık Durumu Konusundaki Olumsuz Tahmin	219
II.	İşletmenin Ekonomik Menfaatlerinin Önemli Ölçüde Zarar Görmesi	220
III.	Menfaatlerin Denkleştirilmesi	221
F.	Çalışma Gücünde Azalma.....	222
I.	Hastalık Nedeniyle	222
II.	Sürekli İşgöremezlik Nedeniyle	223
G.	Alkol ya da Uyuşturucu Madde Bağımlılığı	224
H.	AIDS.....	226
İ.	Hepatit Hastalığı.....	228
I.	Hepatit A	228
II.	Hepatit B	229
III.	Hepatit C	230
J.	Mobbing	231

§ 9. FESHE KARŞI KORUMA KANUNU KAPSAMINDA İŞ GÜVENCESİ	233
A. Genel Olarak	233
B. Hastalığın İşçinin Şahsından Kaynaklanan Fesih Nedeni Olması ..	234
C. Feshin Son Çare Olması İlkesi	235
D. Hasta İşçinin İşe İade Talebi.....	236
E. Feshin Sosyal Açıdan Haksız Olmasının Hukuki Sonuçları.....	236
I. İş İlişkisinin Devam Etmesi ya da Tazminat Ödenmesi	236
II. Ücret ve Tazminat Talebi	238
§ 10. FESHİN GEÇERSİZLİĞİ	240
A. Genel Olarak	240
B. Feshin Ahlaka Aykırı Olması	240
C. Dürüstlük Kuralının Fesih Hukukunda Uygulanması.....	241
§ 11. İŞ SÖZLEŞMESİNİN HASTALIK NEDENİYLE HAKLI FESHİ	242
A. Genel Olarak	242
B. Hastalık Nedeniyle Haklı Fesih	243
C. Hastalık Esnasındaki Yükümlülüklerle Aykırılık Nedeniyle Fesih ..	246
I. İyileşmeyi Zorlaştıran Davranışlar	246
II. İşgöremezlik ve Hastalığın Sahteliği Konusunda Şüphe	248
III. Bildirim Yükümlülüğünün İhlali.....	250
D. Toplu İş Sözleşmesindeki Fesih Yasağı Kayıtları	251
I. Toplu İş Sözleşmesi İle Getirilen Kayıtlara Genel Bakış.....	251
1. Yaşlı İşçilerin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler	251
2. Hastalık Nedeniyle Feshe İlişkin Özel Düzenlemeler	252
II. İş Güvencesi Kayıtlarının Geçerliliği	253
1. Bildirimli Feshin Sınırlandırılması	253
2. Haklı Nedenle Feshin Zorlaştırılması ya da Yasaklanması ..	254
III. Toplu İş Sözleşmesinde Fesih Yasağı Olan İşçilerin	
Sözleşmelerinin Hastalık Nedeniyle Feshedilmesi	255
1. Toplu İş Sözleşmesindeki Yaşla İlgili Kayıtlar	255
2. Hastalık Nedeniyle Fesihte Yaşla İlgili Kayıtların Yorumu ..	256
E. İşçinin Sağlık Durumu ve Sosyal Seçim	256
F. Haklı Nedenle Fesih Hakkının Kullanılma Süresi	257
§ 12. KARŞILAŞTIRMA	258
A. Hastalık Halinde Ücret	258
B. İşverenin Hastalık İle İlgili Soru Sorma Hakkı	258
C. İşe Alım Sürecinde Eşitlik İlkesi	259
D. Sağlık Nedeniyle Feshe İlişkin Yasal Düzenlemeler	260

E. Hastalık Halinde İşveren Tarafından Fesih	260
F. Feshe Karşı Koruma Sistemi.....	261
G. Hastalık Nedeniyle Yapılan Geçerli Fesih Uygulanan Ölçütler	261
H. Şekilsel Fesih Sınırlamaları	262
I. İşçi Temsilciliğinin Katılımı	263
İ. İş Güvencesinin Kapsamı	264
J. Toplu İş Sözleşmesi Hükümleri.....	264
K. Hasta İşçinin İşe İade Davası Açma Süresi	264
L. Fesih Nedenlerinin Değerlendirilmesi	265
§ 13. SONUÇ	267
KAYNAKLAR.....	273

KISALTMALAR

Ay.	Anayasa
ABD	Ankara Barosu Dergisi
Abl.	Amtsblatt
Abs.	Absatz
AcP	Archiv für die civilistische Praxis (Zeitschrift)
a.F.	alte Fassung
AFG	Arbeitsförderungsgesetz
AGB	Allgemeine Geschäftsbedingungen
AGBG	Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen (AGB-Gesetz)
AGG	Das Allgemeine Gleichbehandlungsgesetz (Genel Eşit Davranma Kanunu)
Anh.	Anhang
AiB	Arbeitsrecht im Betrieb (Zeitschrift)
AMK	Alman Medeni Kanunu
AP	Arbeitsrechtliche Praxis – Nachschlagewerk des Bundesarbeitsgerichts
ArbG	Arbeitsgericht
ArbGeb.	Der Arbeitsgeber (Zeitschrift)
ArbGG	Arbeitsgerichtsgesetz
AR Bl.	Arbeitsrechts- Blattei, Handbuch für die Praxis
ArbGegenw.	Arbeitsrecht der Gegenwart (Jahrbuch des Bundesarbeitsgerichts)
ArbZG	Arbeitszeitgesetz
ARS	Arbeitsrechtssammlung; Entscheidungen des Reichsarbeitsgerichts, der Landesarbeitsgerichte und Arbeitsgerichte
Art.	Artikel
AT	Allgemeiner Teil
AuA	Arbeit und Arbeitsrecht (Zeitschrift)
Aufl.	Auflage
AuR	Arbeit und Recht (Zeitschrift)

XVIII

BABl.	Bundesarbeitsblatt (Zeitschrift)
BAG	Bundesarbeitsgericht
BAGE	Amtliche Sammlung der Entscheidungen des Bundesarbeitsgerichts
Basın İş K.	Basın İş Kanunu
BAT	Bundesangestelltentarif
BB	Betriebs-Berater (Zeitschrift)
Bd.	Band
Bearb.	Bearbeiter; Bearbeitung
Beil.	Beilage
BeschFG	Beschäftigungsförderungsgesetz (İstihdamı Teşvik Kanunu)
BetrVG	Betriebsverfassungsgesetz
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
BGBI.	Bundesgesetzblatt
BGH	Bundesgerichtshof
BGH GS	Bundesgerichtshof Großer Senat
BGHZ	Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen
BK.	Borçlar Kanunu
Bkz.	Bakınız
BlStSozArbR	Blätter für Steuerrecht, Sozialversicherung und Arbeitsrecht
BSG	Bundessozialgericht (Federal Sosyal Mahkeme)
BSGE	Amtliche Sammlung der Entscheidungen des Bundessozialgerichts
bzw.	beziehungsweise
C.	Cilt
D.	Dergi
DAAD	Deutsches Akademisches Austauschdienst (Alman Akademik Değişim Servisi)
Deniz İş K.	Deniz İş Kanunu
DB	Der Betrieb (Zeitschrift)
DGB	Deutscher Gewerkschaftsbund
Diss.	Dissertation
DJT	Deutscher Juristentag
dn.	dipnot
E.	Esas
EDV	Elektronische Datenverarbeitung
EFZG	Entgeltfortzahlungsgesetz (Ücretin Ödenmesinin Devamı Hakkında Kanun)

EG	Europäische Gemeinschaft
Einl.	Einleitung
EMRK	Konvention zum Schutze der Menschenrechte und Grundfreiheiten
ErfK	Erfurter Kommentar zum Arbeitsrecht
etc.	et cetera
EuGH	Europäischer Gerichtshof (Avrupa Adalet Divanı)
EWGV	Vertrag zur Gründung einer Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft
EzA	Entscheidungssammlung zum Arbeitsrecht
f.	fıkra
ff.	folgende
FİM	Alman Federal İş Mahkemesi
Fn.	Fußnote
FS	Festschrift
G.	Gesetz
GewO	Gewerbeordnung
GG	Grundgesetz
GS	Großer Senat (des BAG)
Habil.	Habilitation
HAG	Heimarbeitsgesetz
HD.	Hukuk Dairesi
HGK.	Hukuk Genel Kurulu
Hrsg.; hrsg.	Herausgeber; herausgegeben
ILO	International Labor Organisation (Uluslararası Çalışma Örgütü)
İHD	İş Hukuku Dergisi
İHU	İş Hukuku Uygulaması
İKİD	İlmi ve Kazai İçtihatlar Dergisi
İş K.	4857 sayılı İş Kanunu
JA	Juristische Arbeitsblätter (Zeitschrift)
JArbSchG	Jugendarbeitsschutzgesetz
JR	Juristische Rundschau (Zeitschrift)
Jura	Jura (Ausbildungszeitschrift)
JuS	Juristische Schulung (Zeitschrift)
JW	Juristische Wochenschrift (Zeitschrift)
JZ	Juristenzeitung (Zeitschrift)
K.	Karar
Karş.	Karşılaştırınız

XX

KSchG	Kündigungsschutzgesetz (Alman Feshe Karşı Koruma Kanunu)
KR	Gemeinschaftskommentar zum Kündigungsschutzgesetz und sonstigen kündigungsschutzrechtlichen Vorschriften
LAG	Landesarbeitsgericht (Eyalet İş Mahkemesi)
LAGE	Sammlung der Entscheidungen der Landesarbeitsgerichte
LG	Landgericht
Lit.	Literatur
m.	madde
MK.	Medeni Kanun
MünchArbR	Münchener Handbuch zum Arbeitsrecht
MünchKomm	Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch
MuSchG	Mutterschutzgesetz
NachwG.	Nachweisgesetz
n.F.	neue Fassung
Nr.	Nummer
NJW	Neue Juristische Wochenschrift (Fachzeitschrift)
NZA	Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht (Fachzeitschrift)
NZA- RR	Rechtsprechungsreport der neuen Zeitschrift für Arbeitsrecht
RAG	Reichsarbeitsgericht
RdA	Recht der Arbeit (Fachzeitschrift)
Rdnr.	Randnummer
RG	Resmi Gazete
Rspr.	Rechtsprechung
s.	sayfa
S.	sayı
SAE	Sammlung arbeitsrechtlicher Entscheidungen (Fachzeitschrift)
SchwBG	Schwerbehindertengesetz (Malullük Hakkında Kanun)
SGB	Sozialgesetzbuch (Sosyal Kitap)
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
TİS	Toplu İş Sözleşmesi
TSGLK	Toplu İş sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu
TVG	Tarifvertragsgesetz
TzBfG	Teilzeit- und Befristungsgesetz
Urt.	Urteil
vd.	ve devamı
vs.	ve sair
WSI- (Mitt.)	Mitteilungen des Wirtschafts- und Sozialwissenschaftlichen Instituts des Deutschen Gewerkschaftsbundes

Yarg.	Yargıtay
Yasa D.	Yasa Dergisi
YD.	Yargıtay Dergisi
YİBK	Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
YKD	Yargıtay Kararları Dergisi
Yön.	Yönetmelik
ZfA	Zeitschrift für Arbeitsrecht (Fachzeitschrift)
ZIAS	Zeitschrift für ausländisches und internationales Arbeits- und Sozialrecht
ZIP	Zeitschrift für Wirtschaftsrecht und Insolvenzpraxis
ZPO	Zivilprozessordnung
ZTR	Zeitschrift für Tarif-, Arbeits- und Sozialrecht des öffentlichen Dienstes (Fachzeitschrift)